

կարծեցեալ հիմնադրին մարմինը կը ծածկէ, և որ կը գտնուի Սէյնդ ճոհն եկեղեցւոյ խաչքաւին մէջի ութանկին մահարձանին ներքեւ, նկատուած էր իբր ամենահին քրիստոնեայ գերեզմանը կալկաթայի մէջ: Ծոպ Զարնոք, իր տապանաքարին վրայի լատիներէն երկար արձանագրութեան համաձայն, մեռաւ 1692ի Յունուար 10ին:

Կալկաթայի ամենահին արձանագրութեան մէկ նմանահանութիւնը հոս կ'արտատպենք¹ ի պէտս հնագէտներու, արձանագրագէտներու և պատմական խուզարկուներու: Արձանագրութեան տարին է 15, համաձայն Ազարիայի հայկական թուականին, որ աւելի ծանօթ է Փոքր րոշական անունով: Սոյն թուականն սկսաւ 1615ին՝ Զուլայի Ազարիա արեղային ձեռքով, և ի գործածութեան էր Պարսկահայոց ինչպէս նաեւ Հնդկաստանի և Արեւելքի գաղթականներու մէջ, մինչեւ ժ.թ. դարուն սկիզբը՝ երբ ան մէկտի թողուեցաւ և ընդունուեցաւ Քրիստոսի թուականը: Արձանագրութեան տարին, որ Ազարիայի թուականին 15րդ տարին է, աւելցնելով 1615 տարւոյն վրայ, կ'ունենանք 1630:

Յօդուածս աւարտելէ առաջ, պէտք է յիշատակեմ որ այս հին գերեզմանատան

և խաչքաւին մէջ հազարէ աւելի շիրիմներ կան: Ինչպէս վերեւ տեսանք, «Ողորմած հոգի Սուքիասի» այբի տիկինը առաջին հայը եղաւ որ այդ նուիրական հողին մէջ՝ 1630ին՝ իր յետին հանգստարանն ունեցաւ, մինչդեռ հոն թաղուած վերջին հայը եղաւ Յարութիւն Ստեփան, սեփականատէր Կրեկո Հօրեյի ինչպէս նաեւ զանազան հողերու՝ Կալկաթայի մէջ, որ մեռաւ 1927ի Մայիսին:

Կալկաթայի այս հնագոյն գերեզմանատան մէջ կան շիրիմներ, որոնք մեզ պատմական շահեկանութիւն մը կ'ընծայեն: Հոս թաղուած է Հոճա Պետրոս Յարութիւն՝ բարեկամ և խորհրդակից Գլայվի (Clive), ինչպէս նաեւ մարդասէր Ալա խաչիկ Առաքել, որ 138 բանտարկեալներ ազատեց խնդրագրոց Ատենի (Court of Requests) բանտէն, ուրախութեան հանդէսներուն առիթով, որոնք 1789ին Կալկաթայի մէջ տեղի ունեցան՝ ի լուր Անգլիոյ Գէորգ Գ. թագաւորին ապաքինման՝ իր դժբախտ հիւանդութենէն: Նմանապէս հոս թաղուած են՝ ներկայիս՝ Կալկաթայի մէջ առաջնորդող հայ ընտանիքներու նախնիքը. Աբգարներ, Աղաբեկեր, Զոհրապներ, Բագրամներ, Գամելներ, Լմիններ, Ապտալներ, Սարգիսներ, Թադէոսներ, Զաթերսներ, Գասպարներ, Գրիգորներ, Պօղոսներ, Գալստատուններ, Բաղդասարներ, Մանուկներ, Օհաններ և Յարութիւններ:

ՄԵՍՐՈՐ Յ. ՍԵԹԵԱՆ

Ծան. Խմբ.

Թրգմ. Հ. Փ. Ե.

1. Հայերէն թարգմանութեան մէջ զանց ըրինք նմանահանութիւնը, բաւական համարելով անոր օրինակութիւնը զլատառերով:

Ա. Լ. Ի. Շ. Ա. Շ. Ի. Շ.

Թէպէտեւ խաւարը շիրմիդ վրայ
Սըփուած է ըստուեր ու սեւ շափիւղայ,
Բայց քու լայն ճակտիդ թումբերէն անդին
Բոցավառ է միշտ բանաստեղծ հոգին:

Աչքերըդ խորունկ այդ նեղ պաստառէն
Թէ աստուածային և թէ հողեղէն՝
Ինչպէս գիշերուան անհանգիստ աստղեր
Անհունէ անհուն կը թափառին դեռ:

Նոյն բոցն ես կը զգամ սրտիդ հընոցին
Որ անշէշ կ'այրի ինչպէս մեր արփին.
Որ կը ստեղծէ մեր գեղեցիկ մուսան,
Կը ձուլէ անդրին հայ իմաստութեան:

Ու կը բողբոջին հանճարներ հըզօր
Հաղորդութեան մէջ լոյսիդ հեռաւոր,
Մըտքին անիմաստ և սըրտին թափուր
Կը բանաս առատ շընորհքի աղբիւր:

Ջըրվէժ առ ջըրվէժ գանգուրներ կ'իջնեն
Հին ու վեհապանծ զըլխուդ ձիւներէն.
Ուր ամէն մէկ թէւն ոսկեղէն շըլթայ
Որ քեզ կը զօդէ սերունդին Հայկայ:

Հիմա մեր դաշտերն, երկինքը սիրուն
Կը ծաղկին գերդ քո բանաստեղծութիւն,
Հովերու թեւին, ջըրերու վըրայ
Նըւագներէդ միշտ մեղեդի մը կայ:

Եւ դուն ամէն նոր արեւածագին
Կ'այցելես սիրով Մայր Հայաստանին,
Կ'օրհնես ցանուցիր սրբատաշ քարերն
Որ հանգչին խաղաղ մեր հարց հոգիներն:

Ինչ որ դուն կ'օրհնես՝ օրհնեալ է յաւէտ,
Աստուած կը խօսի մեր հաւատքին հետ,
Գմբէթներուդ տակ նըւագներուդ ձայն
Գողթնի բամբուկով երգ մ'է յաղթական:

Նոր հայկականերուն մեր առաքինի
Կազմեցիր ձեռքովդ ոսկեղէն դափնի.
Եւ Յուշիկներուդ անոյշ իրիկուն
Թուններուդ տըւիր իբրեւ պատմութիւն:

Ո՛րպէս առանց քեզ, ո՛վ Հայր Աւիշան,
Խաղաղի Անին, ապրի Երեւան.
Ի՜նչպէս մեր Եփրատն ու Արածանին
Օտար շրթներէ ուրիշ երգ սորվին:

Ա՛հ դու միշտ անցիր, անցիր անհամբեր
Այրած սրտերէն, տըներէն աւեր.
Կանչէ ու կանչէ Վարդանի հոգին
Որ պատասխանէ ըմբօտ Տարօնին:

Ահա Մուշեղի նիզակն ոսկեղէն
Կայծ կու տայ կըրկին աչքերուդ բոցէն.
Մատնիչ Վասակին սեւ ձին քարացած
Անապատին մէջ կը ճանչնայ զԱստուած:

Կըռուի՞ են քաջերն. հոն ես դու խաչով.
Հանճարի՞ պայքար. հոն ես դու զըրէով.
Եւ աներեւոյթ և միշտ կենդանի
Հայաստանն ըզքեզ ՊԱՀԱՊԱՆ ՈՒՆԻ:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎԱՆՆԵՍՅԱՆ

Փարիզ, 15 Զ 1935

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ՄԱՐՏ-ՅՈՒՆԻՍ 1936